

Pannekaken

Filosofiske spørsmål:

Ariane Schjelderup og Øyvind Olsholt

Sist oppdatert: 30. desember 2006

Det var engang en kone som hadde syv sultne barn, og dem stekte hun pannekake til; råmelks-kake var det, og den lå i pannen og este seg så tykk og god at det var en lyst å se på den, og barna stod omkring, og gamle far satt og så på.

«Å, la meg få litt pannekake, mor, jeg er så sulten,» sa det ene barnet.

«Å kjære deg,» sa det andre.

«Å kjære, vene deg,» sa det tredje.

«Å kjære, vene, snille deg,» sa det fjerde.

«Å kjære, vakre, vene, snille deg» sa det femte.

«Å kjære, vakre, vene, gode, snille deg,» sa det sjette. «Å kjære, vakre, vene, gode, snille, søte deg» sa det syvende, og så bad de om pannekake alle sammen, den ene vakrere enn den andre, for de var så sultne og snille.

«Ja, barna mine, bi nu bare til den vender seg,» sa hun – til jeg får vendt den, skulle hun ha sagt – «så skal dere få pannekake alle sammen, se bare hvor tykk og fornøyd den ligger der .»

Da pannekaken hørte dette, ble den redd, og rett som det var, så vendte den seg selv og ville ut av pannen; men den falt ned i den igjen på den andre siden, og da den hadde stekt seg litt på den også, så den ble fastere i fisken, spratt den ut på gulvet og trillet avsted som et hjul ut igjennom døren og bort efter veien.

«Hei da!» Kjerringen efter med pannen i den ene hånd og sleven i den andre, det forteste hun kunne, og barna efter henne igjen, og gamle far hinkende efter til slutt.

«Hei, vil du bie! Knip den, ta den, hei da!» skrek de i munnen på hverandre og skulle ta den på spranget og fange den igjen. Men pannekaken trillet og trillet, og rett som det var, var den så langt unna at de ikke kunne se den, for pannekaken var flinkere til bens enn alle sammen.

Da den hadde trillet en stund, så møtte den en mann.

«God dag, pannekake,» sa mannen.

«Gud signe, mann brann,» sa pannekaken.

«Kjære min pannekake, trill ikke så fort, bi litt og la meg få ete deg,» sa mannen.

«Når jeg har gått fra kone krone, gamlefar'n og syv skrikerbarn, så kan jeg vel gå fra deg, mann brann,» sa pannekaken, og trillet og trillet, til den møtte en høne.

«God dag, høne pøne,» sa pannekaken.

«Kjære min pannekake, trill ikke så fort, bi litt og la meg få ete deg,» sa hønen.
«Når jeg har gått fra kone krone, gamlefar'n, syv skrikerbarn, og mann brann, så kan jeg vel gå fra deg, høne pøne,» sa pannekaken og trillet som et hjul bortover veien. Så møtte den en hane.

«God dag, hane pane,» sa pannekaken.

«Kjære min pannekake, trill ikke så fort, bi litt og la meg få ete deg,» sa hanen.
«Når jeg har gått fra kone krone, gamlefar'n og syv skrikerbarn, fra mann brann, og fra høne pøne, så kan jeg vel gå fra deg, hane pane,» sa pannekaken, og begynte å trille og trille det forteste den orket. Da den hadde trillet en lang stund, så møtte den en and.

«God dag, pannekake,» sa anden.

«God dag, ande vanne,» sa pannekaken.

«Kjære min pannekake, trill ikke så fort, bi litt og la meg få ete deg,» sa anden.
«Når jeg har gått fra kone krone, gamlefar'n og syv skrikerbarn, fra mann brann, høne pøne og hane pane, så kan jeg vel gå fra deg, ande vanne,» sa pannekaken, og tok til å trille og trille det forteste den orket. Da den hadde trillet en lang, lang stund, møtte den en gås.

«God dag, pannekake,» sa gåsen.

«God dag, gåse våse,» sa pannekaken.

«Kjære min pannekake, trill ikke så fort, men bi litt og la meg få ete deg,» sa gåsen.

«Når jeg har gått fra kone krone, gamlefar'n og syv skrikerbarn, fra mann brann, høne pøne, hane pane, og fra ande vanne, så kan jeg vel gå fra deg, gåse våse,» sa pannekaken og trillet avsted igjen.

Da den så hadde trillet en lang, lang stund igjen, så møtte den en gasse.

«God dag, gasse vasse,» sa pannekaken.

«Kjære min pannekake, trill ikke så fort, bi litt og la meg få ete deg,» sa gassen.

«Når jeg har gått fra kone krone, gamlefar'n og syv skrikerbarn, fra mann brann, høne pøne, hane pane, ande vanne, og fra gåse våse, så kan jeg vel gå fra deg, gasse vasse,» sa pannekaken, og tok på å trille og trille det forteste den orket.

Da den hadde trillet en lang, lang stund, så møtte den en gris.

«God dag, pannekake,» sa grisen.

«God dag, gylte grisesylte,» sa pannekaken og begynte å trille og trille det forteste den orket.

«Nei, bi litt,» sa grisen, «du trenger ikke til å bråfly slik, vi to kan da gå i mak og slå følge over skogen; det skal ikke være riktig trygt der,» sa han. *Det* syntes pannekaken det kunne være noe i, og så gjorde de så. Men da de hadde gått en stund, kom de til en bekk. Grisen fløt på flesket, det var ingen sak for ham; men pannekaken kunne ikke komme over.

«Sett deg på trynet mitt,» sa grisen, «så skal jeg frakte deg over,» sa han.

Pannekaken så gjorde.

«Nøff-koff,» sa grisen og tok pannekaken i en jafs, og da pannekaken ikke kom lenger, er ikke reglen lenger heller.

Oppgaver og øvelser

A. Spørsmål til eventyret

1. Hvor mange var det ialt på kjøkkenet der pannekaken ble stekt?

2. Hva var det kona sa som gjorde pannekaken redd?

3. Hva skjedde når pannekaken forsøkte å stikke av første gangen?

4. Nevn i riktig rekkefølge alle pannekaken støtte på etterat den hadde trillet fra kona og barna.

5. Hva var det grisen sa som fikk pannekaken til å stoppe opp?

6. Hvorfor kunne grisen komme seg over bekken og ikke pannekaken?

7. Hva skjedde med pannekaken til slutt?

B. Rimord

Pannekaken er svært så oppfinnsom når den skal beskrive alle den møter på sin vei. Den lager et rimord til hver og en: mann brann, ande panne, gåse våse osv. Nå skal vi se om vi kan være like oppfinnsomme!

1. Hvilke dyrenavn rimer på disse ordene:

[stund _____] [persille _____] [bratt _____] [farin
(=fint sukker) _____] [slår _____] [svare _____]
[svelg _____] [skrev _____] [tåke _____] [tverke
_____] [sus _____] [gul _____] [diger _____]
[panel _____] [mange _____] [mal _____] [tørn
_____] [gulv _____] [skrukk _____] [potte
_____] [flink _____]

2. Var det noen av disse ordene det var spesielt vanskelig å finne dyrenavnene til? Hva kan det komme av? Hvorfor er det vanskeligere å komme på noen av rimordene mens andre er lettere å komme på?
3. Finn verbene i teksten og finn deretter så mange rimord som du klarer til hvert av dem (noen av verbene forekommer flere ganger). Rimordene trenger ikke selv å være verb, men kan tilhøre andre ordklasser.

«Det var engang en kone som hadde syv sultne barn, og dem stekte hun pannekake til; råmelks-kake var det, og den lå i pannen og este seg så tykk og god at det var en lyst å se på den, og barna stod omkring, og gamle far satt og så på.»

Eks: mure = dure, lure (flere betydninger), fure (subst.), sure (adj.), sture, ture, bure

Mange av rimordene vil ha flere betydninger. Forsøk å finne disse betydningene i hvert enkelt tilfelle. F.eks. kan «tre» bety både materialet tre (trær i skogen) og tallordet tre (det var tre barn tilstede).

Til slutt kan du forsøke å lage en setning for hver gruppe av rimord. Bøy ordene for å få dem til passe inn i setningen. Eks. med rimord på "mure": *"Han lurer fælt og han sturer så det durer og han får furer i det sure ansiktet sitt, men likevel turer han frem og vil bure ham inn."*

C. Lag ditt eget mini-eventyr

Når pannekaken møter mannen og alle dyrene på sin vei (bortsett fra grisen da), skjer nøyaktig det samme hver bidige gang:

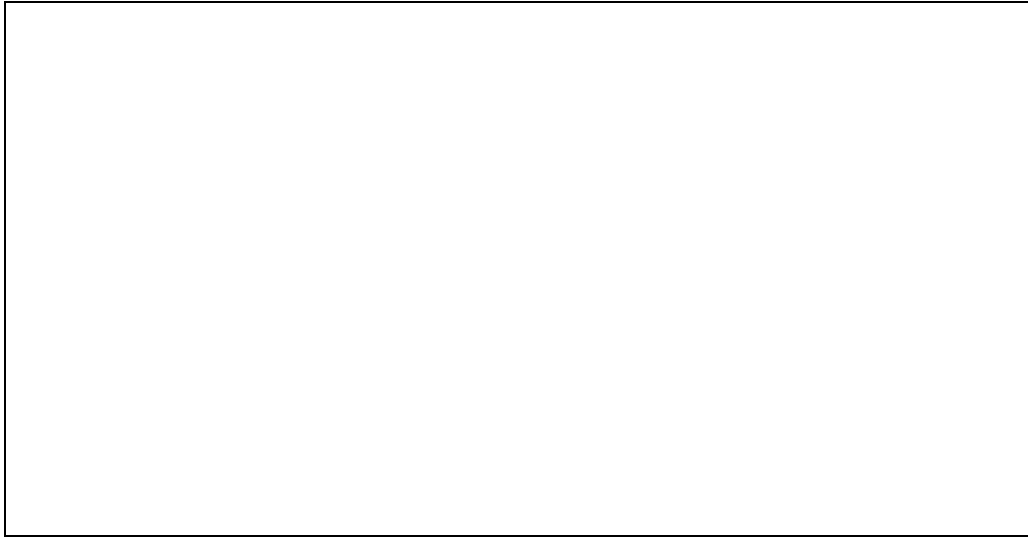
- de hilser på hverandre,
- så spør mannen pannekaken om noe (å slutte å trille),
- pannekaken avslår (og triller videre),
- pannekaken gir så en grunn for hvorfor den ikke gjør som mannen sier (den har klart å trille fra kona og alle barna osv. så den klarer vel å trille fra mannen også).

Forsøk å lage to helt ulike samtaler ved å bruke mønsteret over:

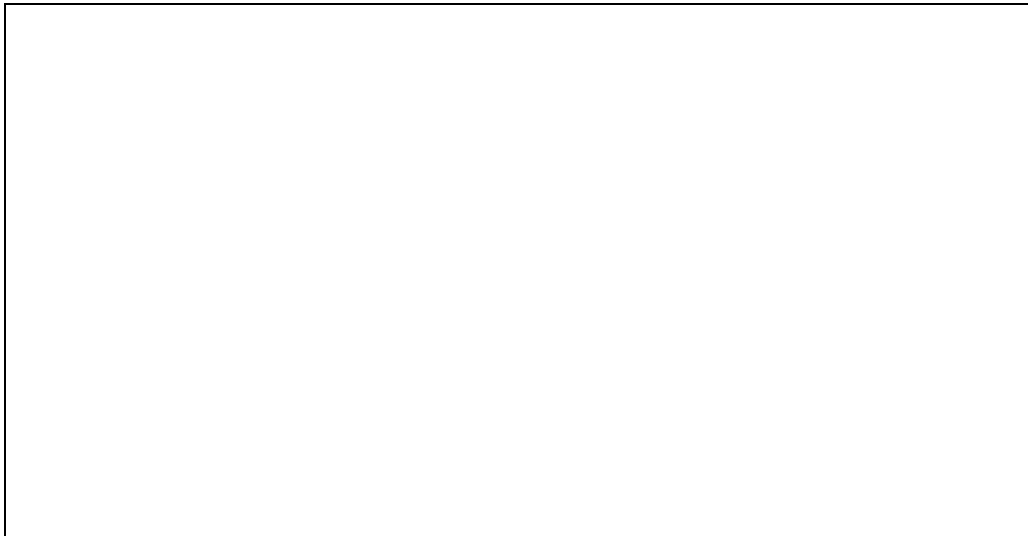
Eksempel: en gutt treffer en kamerat i friminuttet:

Gutt1: Heisan hoppsan!	(a)
Gutt2: Hallo hallo!	(a)
Gutt1: Kan ikke du hjelpe meg med leksene ikveld?	(b)
Gutt2: Nei!	(c)
Gutt2: Jeg skal spille fotball ikveld. Dessuten synes jeg ikke det er riktig å hjelpe andre med leksene når de ikke gidder å gjøre noe for å klare leksene selv!	(d)

1. et romvesen møter en skolelærer:

2. en dame kommer bort til deg mens du venter på bussen:

Svar på oppgavene

A. Spørsmål til eventyret

- 1. Hvor mange var det ialt på kjøkkenet der pannekaken ble stekt?**
Det var ialt 9 personer: kona, gamlefar og de 7 barna.
- 2. Hva var det kona sa som gjorde pannekaken redd?**
Hun sa at alle sammen skulle få spise den når den hadde vendt seg i pannen.
- 3. Hva skjedde når pannekaken forsøkte å stikke av første gangen?**
Den ramlet ned i pannen igjen fordi den ikke var fast nok i fisken.
- 4. Nevn i riktig rekkefølge alle pannekaken støtte på etterat den hadde trillet fra kona og barna.**
Først traff den en mann, så en høne, så en hane, så en and, så en gås, så en gasse og til slutt grisen.
- 5. Hva var det grisen sa som fikk pannekaken til å stoppe opp?**
Grisen spurte om de ikke skulle slå følge gjennom skogen for det var visst ikke helt trygt å gå seg gjennom skogen.
- 6. Hvorfor kunne grisen komme seg over bekken og ikke pannekaken?**
Fordi grisen fløt på flesket. Nå kunne det jo være at grisen kunne svømme også, men det sier ikke eventyret noe om. En annen ting er at en pannekake kanskje flyter den også. Men det tenkte ikke pannekaken på i dette eventyret.
- 7. Hva skjedde med pannekaken til slutt?**
Den ble spist av grisen fordi den takket ja til å sitte på trynet til grisen mens de krysset bekken.

B. Rimord

- [stund: hund] - [persille: krokodille] - [bratt: katt] - [farin (= fint sukker): kanin] - [slår: mår/får] - [svare: hare] - [svelg: elg] - [skrev: rev] - [tåke: måke/kråke] - [tverke: lerke] - [sus: mus/pus/lus] - [gul: fugl] - [diger: tiger] - [panel: kamel] - [mange: slange/lange] - [mal: hval] - [tørn: ørn/bjørn] - [gulv: ulv] - [skrukk: bukk] - [potte: rotte] - [flink: mink/fink]*
- Grunnen til at det kan være vanskelig å komme på disse dyrenavnene, selv om kjenner dem veldig godt, er at ordene forleder oss til å tenke i helt bestemte baner som ikke har noe med*

dette dyret å gjøre. F.eks. er det ikke noe ved "farin" som får oss til å tenke på kaniner selv om ordene rimer. Sukker forbinder vi med sjokolade, kaker, brus, desserter osv. Og når tanken vår først er satt på dette sporet, er det slett ikke så underlig at vi ikke begynner å tenke på kaniner. Selv om det rimer.

Noe annet som kan gjøre det vanskelig å finne rimordet er at den samme lyden i ordene staves forskjellig, f.eks. gul - fugl.

3. «**Det var** [svar, bar (flere betydninger), klar, snar, far, tar, par, kar (fl. bet.), har, blar, spar, skar (fl. bet.), drar] **engang en kone som hadde** [padde, snadde, kladde (fl. bet.), sladde (fl. bet.), bladde] **syv sultne barn, og dem stekte** [lekte, fekte, hekte] **hun pannekake til; råmelks-kake var** [samme som over] **det, og den lå** [blå, gå, tå, trå, brå, få, ljå, må, vrå, klå, stå, strå, så, grå, nå] **i pannen og este** [freste, hveste, meste, leste] **seg så tykk og god at det var** [samme som over] **en lyst å se** [le (fl. bet.), ved (fl. bet.), tre (fl. bet.), kle, be, smed, det, bre (fl. bet.), te (fl. bet.), sne] **på den, og barna stod** [lo (fl. bet.), bro, klo, do, mo (fl. bet.), bo (fl. bet.), sko, god, kro, tro, slo, dro, flo, gro, ro (fl. bet.)] **omkring, og gamle far satt** [ratt, katt, matt, dratt, hatt, fatt, skatt, skvatt, flatt, natt, vatt, glatt, kratt, klatt, datt, smatt, tatt, fnatt, platt] **og så** [samme som lå] **på.»**

C. Lag ditt eget mini-eventyr

Det er selvfølgelig ikke noen fasit på disse to oppgavene, men for illustrasjonens skyld, her er to mulige forslag til løsninger:

1. Læreren: Hva i all verden?!
- Romvesenet: Ja, det samme sier jeg!
- Læreren: Nå må du sette deg ned og fortelle klassen alt om hvem du er og hvor du kommer fra!
- Romvesenet: Nehei, det har jeg ikke det minste lyst til.
- Romvesenet: Har jeg klart å holde det hemmelig så lenge, så klarer jeg det vel denne gangen også! Hehe!
2. Damen: Hallo unge dame/mann!
- Jeg: Eh, hei.
- Damen: Du kunne ikke tenke deg å stikke bort i butikken å kjøpe en liter melk til meg?
- Jeg: Nei!
- Jeg: For det første har jeg ingen penger på meg og for det andre kommer bussen min om et par minutter.

Filosofiske grublerier

1. *I et eventyr skjer det mye rart. Her er dyr og ting som snakker og tenker, og ofte dukker det opp skumle troll og overnaturlige makter. I dette eventyret skjer det også litt av hvert rart, f.eks. spretter pannekaken ut av stekepannen for egen hjelp og begynner deretter å trille bortover bakken. Så slår den av en prat med alle den møter på sin vei!*

Men ikke alt som skjer i eventyr er like merkelig. F.eks. er det ikke det minste rart at alle som treffer pannekaken er sultne. Det er helt naturlig for både dyr og mennesker å bli sultne. Er det andre ting i dette eventyret som du vil si er helt vanlig og naturlig?

2. *Når en pannekake forteller oss at den ikke har lyst til å bli spist opp, så kan vi godt forstå den. Vi har jo heller ikke lyst til å bli spist opp! Men hvis pannekaken ikke hadde kunnet snakke, hvordan kunne vi da skjønne at den ikke hadde lyst til å bli spist opp? Er det sånn at vi bare spiser ting som ikke kan fortelle oss at det ikke vil bli spist? Hvis en ku hadde kunnet snakke, hadde vi da kunnet spise den? Hvis en gulrot hadde kunnet fortelle oss at den ikke vil bli spist, kunne vi da spist den?*

3. *Da pannekaken møter grisen, skjer det noe nytt. Grisen ber ikke pannekaken om å stoppe, slik alle de andre har gjort, men foreslår isteden at de skal slå følge gjennom den farlige skogen. Pannekaken får dermed tillit til grisen og går derfor videre sammen med den.*

Pannekaken stoler på grisen. Hadde du turt å stole på grisen hvis du var pannekaken? Ville du ikke vært redd for at grisen var sulten den også? Var pannekaken dum som ble med grisen?

Når vet vi at vi kan stole på mennesker? Er det noen mennesker vi alltid kan stole på? Er det noen vi aldri kan stole på? Hva kan du gjøre for at andre skal kunne stole på deg? Må man være dum for å stole fullt og helt på et menneske? Er det riktig at smarte mennesker aldri stoler på noen andre enn seg selv?